

4

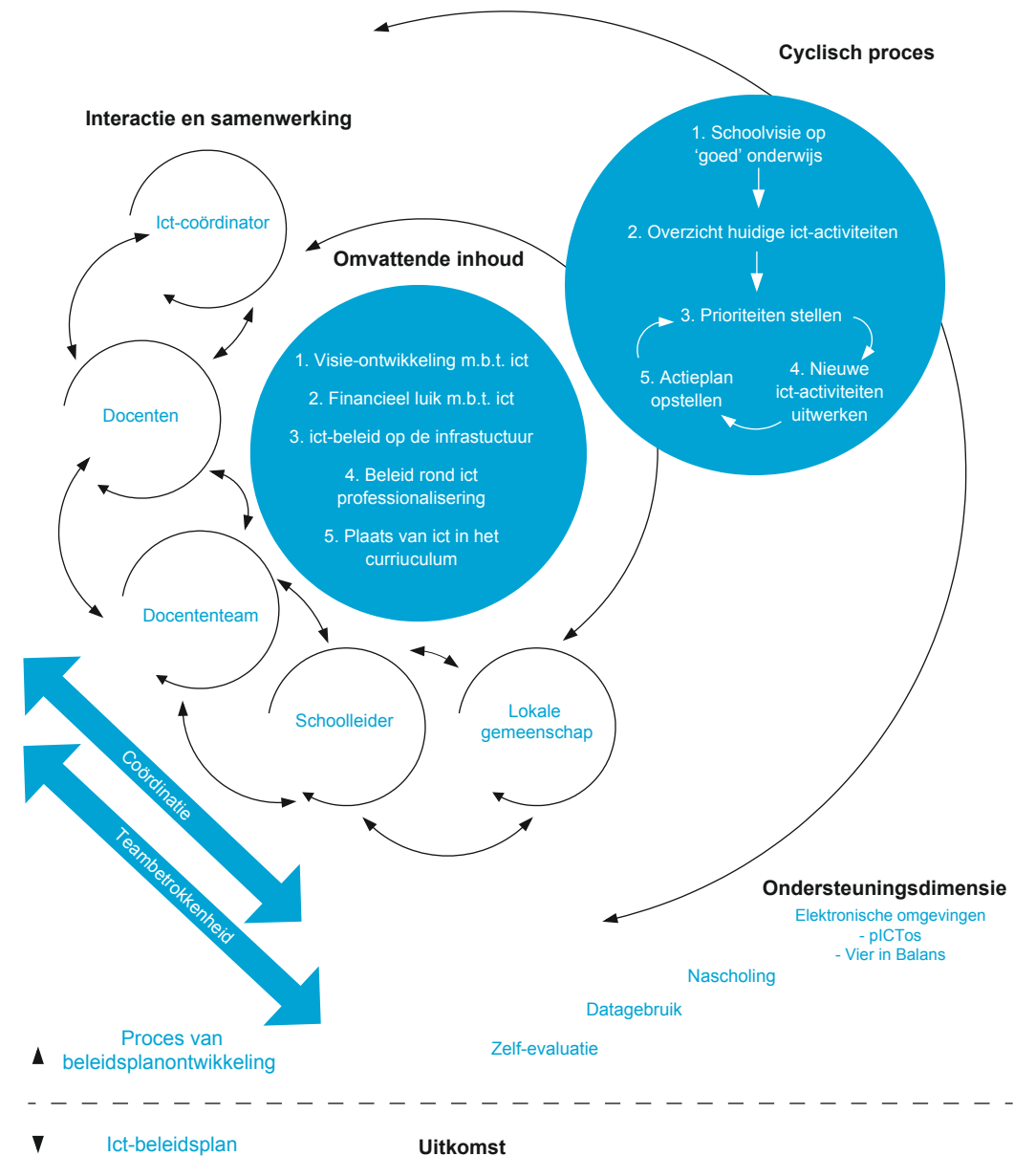
Wat maakt een ict-beleidsplan zo effectief?

Ruben Vanderlinde & Johan van Braak
Universiteit Gent

Ict is in een schoolorganisatie op vele manieren in te zetten. Zoals bij elke onderwijsvorm is het de vraag wanneer en op welke manier het zo veel mogelijk rendement oplevert. Op scholen waar docententeams hierover nadenken, een ict-beleidsplan opstellen en de ideeën uit dat plan weten te realiseren, blijkt de inzet van ict effectiever te zijn dan op scholen waar dit niet gebeurt. Een aanpak waarbij in teamverband een ict-beleidsplan wordt ontwikkeld blijkt belangrijker dan alleen het hebben van zo'n plan.

Wereldwijd zijn ict-onderzoekers op zoek naar condities die ict-integratie in onderwijs het best ondersteunen. Binnen deze zoektocht wordt meestal een onderscheid gemaakt tussen enerzijds condities die zich situeren bij de docent (bijvoorbeeld competenties en ict-ervaring) en anderzijds condities die zich situeren op het niveau van de school (zoals

leiderschap en infrastructuur). Bij condities op schoolniveau blijkt het ontwikkelen van een schooleigen ict-beleidsplan van cruciaal belang te zijn. In deze bijdrage gaan we in op de vraag waarom scholen die een ict-beleidsplan hebben er in slagen om ict op een succesvolle wijze te integreren in leer- en onderwijsactiviteiten.

Wat is een ict-beleidsplan?

Ict-beleidsplannen zijn op verschillende niveaus te situeren. Zo stellen nationale onderwijs-overheden ict-beleidsplannen op waarin ze hun visie op ict communiceren naar scholen en docenten. In deze bijdrage hebben we het over ict-beleidsplannen die door scholen zelf zijn opgesteld. In de literatuur wordt zo'n plan omschreven als een document waarin de verschillende elementen van de schoolwerking met betrekking tot de integratie van ict zijn opgenomen. Dit houdt onder meer een inventarisatie in van de bestaande situatie op technologisch vlak, alsook een inzicht in de wenselijke situatie. Een ict-beleidsplan van een school bevat dus zowel strategische elementen ('Wat zijn onze ambities als school?') als operationele elementen ('Welke stappen zetten we als school om onze ambities te realiseren?').

Ontwikkeld door de school, passend bij de school

De onderzoeksliteratuur laat zien dat een ict-beleidsplan een schoolconditie is voor succesvolle ict-integratie. Dit geldt voor alle sectoren: van primair onderwijs en voortgezet onderwijs, tot beroepsopleidingen en het hoger onderwijs. Scholen die erin slagen ict succesvol te integreren in het curriculum, hebben meestal een omvattend ict-beleidsplan opgesteld. Daarnaast laat onderzoek een sterk verband zien tussen enerzijds ict-beleidsplannen en anderzijds gerealiseerde vernieuwingen in de klas en veranderende leeractiviteiten bij leerlingen (Baylor & Ritchie, 2002). Ook zijn er onderzoekers die beargumenteren dat ict-beleidsplannen bijdragen tot de *sustainability* van ict als onderwijsvernieuwing (Jones, 2003).

Hiermee bedoelen ze dat een ict-beleidsplan een school kan ondersteunen om ict als vernieuwing op een duurzame manier te integreren in de klaspraktijk.

Het ict-beleidsplan: hefboom voor ontwikkeling

Uit deze onderzoeken kunnen we dus concluderen dat scholen die een ict-beleidsplan ontwikkelen er doorgaans in slagen om ict meer en op een betere manier te integreren in de school- en klaspraktijk dan wanneer ze dit niet doen (Baylor & Ritchie, 2002). Deze scholen gebruiken ict niet alleen meer frequent gedurende het schooljaar (Tondeur et al., 2008), hun ict-gebruik is daarenboven ook duidelijker meer educatief van aard (Vanderlinde & van Braak, 2010). Het hebben van een ict-beleidsplan is natuurlijk geen voldoende voorwaarde voor een school om te komen tot succesvolle ict-integratie. Dat juist die scholen die een ict-beleidsplan hebben geformuleerd hierin slagen, wordt vooral verklaard door de onderliggende processen die aan het opstellen van zo een beleidsplan voorafgaan. Daarom wordt in de onderzoeksliteratuur meer en meer gesproken over 'schoolgebonden ict-beleidsplanning' om dit procesmatige karakter te onderstrepen (Vanderlinde, Dexter et al., 2012; Vanderlinde, van Braak et al., 2012).

Op basis van verschillende studies weten we dat een aantal factoren ervoor kan zorgen dat een ict-beleidsplan als hefboom kan dienen voor een succesvolle ict-integratie op scholen:

1. Teambetrokkenheid en coördinatie

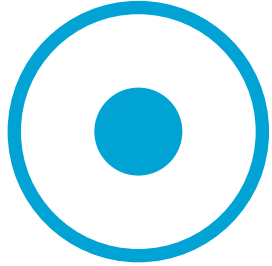
Succesvolle scholen ontwikkelen hun ict-beleidsplan in teamverband. Een goed en efficiënt ict-beleidsplan zal nooit geschreven worden door een individuele docent of ict-coördinator. Scholen die succesvol zijn met ict, zijn scholen die beschikken over een ict-beleidsplan waarbij het volledige schoolteam betrokken is in de ontwikkeling ervan. In deze ict-scholen zijn alle docenten maximaal betrokken bij het proces van beleidsplanontwikkeling en worden ze gestimuleerd na te denken over de inhoud van het plan. Het opstellen van een ict-beleidsplan is dan aanleiding om met het hele schoolteam na te denken over de plaats van ict in de school en de verschillende klassen. Uit onderzoek (Vanderlinde, van Braak et al., 2012) weten we echter wel dat dit proces dient te worden geleid door een 'zichtbare' coördinator, bijvoorbeeld de schoolleider of de ict-coördinator. Deze persoon geeft het proces van beleidsplanontwikkeling vorm en bewaakt de voortgang ervan.

Uit onderzoek is overigens ook gebleken dat er tussen scholen grote verschillen bestaan in de manier waarop zij dit proces vormgeven. Ict-beleidsplannen kunnen dan ook diverse invullingen krijgen, afhankelijk van de schoolsituatie.

2. Cyclisch proces

Aansluitend bij het vorige punt, weten we ook dat het gezamenlijk uitwerken van een ict-beleidsplan tot dynamiek leidt in een schoolteam (Vanderlinde, van Braak et al., 2012). Wanneer een ict-beleidsplan goed is uitgewerkt, leidt het tot concrete handvatten voor docenten. Ze weten met andere woorden wat van hen wordt verwacht. Dit betekent ook dat een goed ict-beleidsplan steeds een *work in progress* is (Fishman & Zhang, 2003). Een ict-beleidsplan opstellen met de school als team is geen eenmalige oefening, maar een proces dat constant wijzigt en evolueert. Het is dus een oefening op langere termijn en het ict-beleidsplan dient dan ook op geregelde tijdstippen aangepast en bijgestuurd te worden, bijvoorbeeld omwille van technologische ontwikkelingen.

3. Vertrekken vanuit een visie op onderwijs

De meest succesvolle ict-beleidsplannen zijn die plannen die vertrekken vanuit een duidelijke en gedragen visie op onderwijs (Fishman & Zhang, 2003; Vanderlinde & van Braak, 2012). Een school gaat met andere woorden eerst na wat 'goed' onderwijs voor haar betekent, alvorens na te denken over de plaats van ict in dat onderwijs. Scholen die hun visie op 'goed onderwijs' nauwkeurig uitwerken en daarvoor de nodige tijd nemen, slagen erin de vraag te beantwoorden wat ict in hun school betekent voor onderwijzen en leren.

4. Omvattende inhoud

Zoals eerder gezegd, weten we dat ict-beleidsplannen van scholen verschillende elementen kunnen bevatten, afhankelijk van verschillen in schoolsituaties. Globaal komen in een ict-beleidsplan van succesvolle scholen vijf categorieën aan bod (zie Vanderlinde, van Braak et al., 2012):

- Visieontwikkeling met betrekking tot de plaats van ict in onderwijs
- Een kostenplaatje omtrent ict
- Ict-beleid op de infrastructuur (hardware en software)
- Beleid rond professionalisering van docenten op het gebied van ict
- De plaats van ict in het curriculum

Vooraf doordat een ict-beleidsplan zoveel verschillende elementen bevat, wordt het een krachtig middel voor scholen om effectief aan ict-integratie te werken. Bovendien biedt een goed ict-beleidsplan niet enkel concrete richtlijnen aan docenten, het bevat ook aspecten die betrekking hebben op de school als organisatie. Een ict-beleidsplan bespreekt dus elementen die zowel betrekking hebben op didactiek als op schoolmanagement.

Ruben Vanderlinde
Hoofdauteur
ruben.vanderlinde@ugent.be

Johan van Braak

Auteur

Ruben Vanderlinde is verbonden aan de vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent. Hij promoveerde in 2011 op een proefschrift rond ict-beleidsplanning in het lager onderwijs.

Johan van Braak is eveneens verbonden aan de vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent, en doet daar onderzoek naar ict-integratie in het onderwijs. Hij was promotor van het proefschrift van Ruben Vanderlinde.

Wat we weten over ict-beleidsplannen

- Succesvolle ict-scholen beschikken over een gezamenlijk en breedgedragen ict-beleidsplan. Effectieve ict-beleidsplannen zijn die plannen waarbij docenten betrokken zijn bij het tot stand komen en het bepalen van de inhoud. Deze plannen geven docenten handvatten over hoe ze ict dienen te integreren in de klas.
- Goede ict-beleidsplannen vertrekken steeds vanuit een schoolvisie op onderwijs. De vraag 'wat betekent goed onderwijs voor onze school?' gaat dus steeds vooraf aan de vraag 'wat betekent ict-integratie voor onze school?'
- Het proces van ict-beleidsplanontwikkeling is veel belangrijker dan het hebben van het document op zich. Ict-beleidsplanontwikkeling is een cyclisch proces. Een ict-beleidsplan dient op geregelde tijdstippen aangepast en bijgestuurd te worden.

Meer weten?

Baylor, A.L., & Ritchie, D. (2002). What factors facilitate teacher skill, teacher morale, perceived student learning in technology-using classrooms? *Computers & Education*, 39, 395-414.

Fishman, B.J., & Zhang, B.H. (2003). Planning for technology: The link between intentions and use. *Educational Technology*, 43, 14-18.

Jones, R.M. (2003). Local and national ICT policies. In R.B. Kozma (Red.), *Technology, innovation and educational change: A global perspective* (pp. 163-194). Eugene, OR: International Society for Technology in Education.

Tondeur, J., Van Keer, H., van Braak, J., & Valcke, M. (2008). ICT integration in the classroom: Challenging the potential of a school policy. *Computers & Education*, 51, 212-223.

Vanderlinde, R., & van Braak, J. (2010). Implementing an ICT curriculum in a decentralised policy context: Description of ICT practices in three Flemish primary schools. *British Journal of Educational Technology*, 41, 139-141.

Vanderlinde, R., van Braak, J., & Dexter, S. (2012). ICT policy planning in a context of curriculum reform: Disentanglements of ICT policy domains and artifacts. *Computers & Education*, 58, 1339-1350.

Vanderlinde, R., Dexter, S., & van Braak, J. (2012). School-based ICT policy plans in primary education: Elements, typologies, and underlying processes. *British Journal of Educational Technology*, 43, 505-519.